

Kultura i moć

Rade Kalanj

Filozofski fakultet, Zagreb

Sažetak

*Tekst se bavi analizom suvremenih socioloških pristupa problemu kulture. Oslanjajući se na stavove D. Crane i, osobito, N. Smelsera, autor zastupa tezu da suvremeno sociološko mišljenje karakteriziraju tri glavna pristupa: sociologistički, socioantropološki i sociopolitološki. Međutim, u najnovijem razdoblju, odnosno do početka sedamdesetih godina, dominantno mjesto zauzima sociopolitološki pristup, koji je odigrao inovativnu ulogu u sociologiji kulture. Njegova se specifičnost sastoji u tome da kulturne procese analizira u horizontu političke moći. Tako odnos kulture i moći postaje jednom od vrlo značajnih tema suvremene sociologije. U tom pogledu autor osobitu pozornost poklanja Gramscijevu pojmu kulturne hegemonije, britanskoj školi kulturnih studija, Foucaultovoj teoriji znanja i moći, Bourdieuovoj sociologiji kulturnog kapitala i Baudrillardovoj teoriji simulacije i simulacruma. Njihova se inovativnost sastoji u tome da nadmašuju tradicionalno (»implicitno«) poimanje kulture i sve se više okreću prema zbilji medijsko-komunikacijskog doba, odnosno prema onome što neki današnji sociolozi označavaju kao *recorded culture*.*

Ključne riječi: kultura, kulturne studije, kulturni kapital, *recorded culture*, *simulacrum*, sociologija kulture

Tematizaciju kulture u suvremenom sociološkom mišljenju karakteriziraju dva obilježja. Jedno bismo mogli nazvati **formalno-predmetnim** a drugo **problematsko-analitičkim**. Prvo se odnosi na status (mjesto, zastupljenost) tog tematskog područja u cjelini sociološkog znanja, a drugo govori o mijenama pristupa, diskursa, stajališta i uvida do kojih dopijeva analitičko razmatranje kulturne zbilje. Prvo obilježje ne izaziva neke osobite interpretativne teškoće i lako ga je provjeriti u bilo kojem ozbiljnijem, sustavno izloženom pregledu socioloških pojmova i teorija. U formalnoj artikulaciji predmetnih područja kultura se jednostavno pozicionira i razmatra kao jedan od temeljnih pojmova. Bez obzira na eventualne definicijske i opsegovne razlike, to je već uobičajena (»normalna«) shema u kojoj nema osobitih pomaka. Glavnina se nastojanja svodi na tegobe oko definicije pojma kulture (»pojmovna džungla«), rekapitulaciju najvažnijih antropoloških i socioloških pristupa, značenje kulture u društvenom životu, odnos masovne i elitne, popularne i »visoke«, seoske i urbane, svakodnevnne i institucionalne kulture itd. Pažnja se više poklanja strukturiranim obrascima nego evoluciji pogleda na kulturne procese. Za ovu je tvrdnju rječito ilustrativan veliki Boudonov **Traité de sociologie** s početka devedesetih godina, koji ima sličnu ambiciju kao poznati Gurvitchev zahtv od prije tri desetljeća (Gurvitch, 1963). Poglavlje o kulturi u Boudonovu kolektivnom kompendiju popraćeno je sa 62 bibliografske jedinice, ali od toga samo 9 naslova otpada na razdoblje osamdesetih godina. Nije mnogo drugačije ni u drugim djelima iste ili slične vrste. Formalno

